

Előfizetési ár: egész évre 12 frt, félévre 6 frt, negyedévre 3 frt.
Bejelentési díj: 6-hasábos petit-sor 5 kr., helyéjű minden bejelentésért 30 kr. — A „nyilt-tér”-ben 4-hasábos petit-sor 20 kr.

Megjelennek minden kedden, csütörtökön és szombaton.

Az előfizetési pénzek s a lap kezelését illető minden tárgyak a kiadó hivatalhoz (Első magyar egyesületi könyvnyomda, 3 korona-utca, 18 sz. a.) intézendők. — Bérmentetlen levelek el nem fogadottnak.

Pest, October 28.

A Hon utósó (October 26-ki) számában Csernátóny úr lapunkhoz is intéz néhány sort azon igénytelen észrevételeink miatt, mit az olasz sebesültek iránti proklamációra elmondani bátorodtunk.

Nagyon meg voltunk lepetve a szokatlanul szelíd hang által, melylyel velünk elbánnik, s minél kevésbé vártuk s érdemelni hitük ezt, büntetendők s érdemtelenné váltunk egész súlyával érezzük, mikép viszonzásul legalább válaszolnunk kell.

Sajnálkozását a felett, hogy az árva szabadelvű magyar papság haladni vágyó hazafias érzelmeinek végre is még lapunkban sem talál méltó közönlőre, oly kedélyes és színteseggel mondja el, hogy szinte magunk is megindultunk rajta.

E nemes sajnálkozás s lapunknak az utósó számig nyújtott meglepő elismerés megérdemli, hogy aggodalmait eloszlássuk s megnyugtassuk a felől, hogy olvasóink sorában a magyar szabadelvű papság már eddig is annyi oldalról nyújtott elismerésében nekünk öszinte elégtételt, miszerint e sajnálkozása legalább is korai vesztegetése a nemes érzelmeinek.

Különböztetendők meg nekünk némely felfogásait megigazítani.

Ha lapjaink több cikkét figyelemmel olvastátok, akkor esudálnunk kell, hogyan tartatja lapunkat az általunk igen nagyra becsült magyar szabadelvű papság clericalis közönlőreinek.

Mi a magyar katolikus nagy közönség specialis érdekeinek képviseltetését tűztük közelebbi célul, mert időszerűnek tartottuk, hogy a 8 milliónyi nép egyházi érdekeiben az új viszonyok közt azon állást foglalja el, mely azt megilleti, s ezen működésében álljon a kor józan követeléseinek színvonalára, s mivel e czélra az egyházi és világi elemek szoros szövetkezése kívánatik, mi épen e két elem általunk érintkezését kerestük.

Mi megjelentük állásunkat a politikában, de elveinket is, mely mint hisszük, a haladás minden józan barátját kielégíthetett, de ezen politikai állásfoglalásunk mellett nem feledhetjük s nem akarjuk feledni soha, hogy katolikus lap vagyunk, azaz szabadelvű katolikus közönlő.

S ha nekünk Csernátóny úr szó nélkül elnézte, midőn — s pedig nem egyszer — politikai eltérő nézetünk miatt lapjainkban épen öt gáncsolni voltunk kénytelenek, miért veszi el békétüretét, ha mi ott sem hallgatunk el, hol katolikus érzelmeinket valami bántja.

Mi a szóba jött proklamáció ellen épen azt hoztuk fel: miért a humanitási actusból politikai tüntetést csinálni s miért oly doctrinának adni e tüntetésben kifejezést, melyet józan magyar — nemcsak pap, de

minden — ember nem tehet magáévá, a katolikus érület pedig általa közönlőre érintetik kedvetlenül.

Igen szép Csernátóny úrtól, hogy elismeri, miszerint a szabadelvű magyar kath. papság nagyon számos, annyira számos, hogy más fajta ha volna, elenyészik nyomadékbán, s e miatt papságunk kiválólag nemzeties érzelmi is. Ez különbözteti meg sok más országok papságától. De mivel ez így van, ne hiddje, hogy a mi papságunk kevésbé katolikus érzelmi, s őt a papság sorsa kevésbé érdekelhetné, mint bármely más ország papságát.

Utóvégre pedig a római kérdés — ezt tán megengedi — nem egyszerű birtoklás kérdése, hanem ebben az összes katolicizmuskban, szent érteke forog fenn s ez a papság függetlensége.

Több mint 200 millió katolikus vallja a római pápát egyháznak fejéül, azon egyháznak, melynek sarkköve az unitás. Ezen egyházfőnek, ki annyi millió lelki kormányzatát vezeti, nem szabad semmi világi uralkodó alárendeltjének, annak — ott hol létezik — függetlennek, souverainnek kell lenni.

Ezt kell minden katolikusnak tudni, s erről meggyőződve lenni, mikép a pápa, ki az egyház ügyeiben a lelkiismeretét érdeklő végzeményeket hozza, nincs semmi földi uralkodó befolyásának alávetve, minden világi pressiótól szabad.

S ha e kath. érdeket nem fogrna szóban, gondolja e hogy a francziák császára, ki Lombárdiát, Toskanát sat. segítette ősi birtokosaiktól elvenni, a parányi terület miatt egy komoly háborút kockáztatna?

S gondolja e, hogy a magyar szabadelvű papságban, vagy csak magyar katolikusban gyengébb a kath. érület, mint Napoleonban? —

Mi lesz a római kérdésből, azt mi nem tudjuk, s mondanánk bármit, az most vagy később okvetlenül megoldatik. De azt követelni, hogy a pápa független s senkinek alárendeltje ne legyen: ez katolikus kötelesség.

Van végre ama proklamációnak, miről szözlünk, specifice magyar érdekeinkre nézve veszélyes oldala, és ez is bevalljuk kedvetlen hatást gyakorolt reánk.

Mi határozottan kárhozzátjuk azon új doctrinát, mely fajrokonságot vagy nyelv-egységet az államformációkban a jog forrásának tekintti.

Azon új logika pedig épen nem fér gyalró fejünkbe, hogy ha a nyelv vagy fajrokonság a geográfiai helyzet 25-ik foka alatt jogot ad térfoglalásokra és történelmi alakulások felbontására, miért legyen a 35-ik gradus alatt másféle jog?

Mi e felett még azt is tudjuk s ugy hiszszük, hogy a nyugati népfarmatók lényegesen különböznek a keleti mozaik öszteté-

leitől a fajoknak. És hiában, gyalró felfogásunkban félünk, hogy ha a történelmi államalakulások érvényét mi segítünk lerombolni a szomszéd kedvéért, meglehet a szomszéd megtapsol, de minket elhord a fergeget.

Smi — nevezze lapunkat ultramontán, eleticális, vagy bárminek Cs. ur — soha sem fogjuk nyelv, faj és vallás-rokonságot az államformáció jogos forrásának tekinteni, sem itt, sem sehoh a világon, s jog tekintetében nem bírnak semmi különbséget felfedezni, ha Garibaldi vagy bárki szabad csapataival a pápai birtokot, Fiumét vagy Triestet, akár déltirolt megtámadja.

Végkép nem is akarnánk ilyféle rokon-szenvezéssel és doctrinákkal pogányul kezelébebe jutni muszka sympthiák, dakoromán s vojvodinátusi ábrándok irányában.

Ez a mi valódi katolikus felfogásunk!

Bécs October 26.

A házassági törvényjavaslat fölötti viták befejeztetvén, az nagy többséggel elfogadattatott.

Régen láttunk a skótkapu előtti deszkavárban ily zajos, morderhatnám viharos üléseket. A hangulat ingerhatását még magán körökben is érezni lehet.

De mint minden komoly dologban, ugy az itteni debattok lefolyásában is van komikus pont.

Ez gr. Taaffe miniszternek szavazata. A parlamenti párt abban politikai csint, a katolikusok a kormány részéről bókot gyanítottak. A minister a törvényjavaslat ellen szavazott.

E körülmény eltérő combinációkra adott alkalmat.

A pártok élénken foglalkoznak annak fölleplezésével, vajjon a minister saját egyéni meggyőződését követé-e szavazásában, vagy pedig a kormány instructiói szerént cselekedett?

Avatottak ez utóbbi feltevést hiszik indokoltabbnak. Arról is beszélnek, hogy hangadó körökben egy párt látszik alakulni, a felszínre tört ellentétek kiegyenlítésére. Ez uton reménylenek egyesek mind gátolni tovább terjedését a szakadásnak, mely látszólag az egyház és állam között oly éles tü-neményekben vett alakot.

Őnök fölötti szerencsés csillagzat ragyog. Az alkotmányos rendezkedés, a társadalmi és egyházi behelyezkedés, hazájukban nem fenyeget oly nagy érdekeket, nem szaggatja a nemzettestvériség kapcsait.

En tisztelettel és csódalattal nézem önök fejlődéseit. Mennyire különböznek azok az itteni vajudasoktól!

A cultus minister iniál önöknél oly felekezeti egyesületet, melynek czélja, az autonóm érdekek megszilárdítása az alkotmányos jogok között. Tehát az állam maga nyit utat a legszabadabb rendezkedésre.

Önöknél a főpapság a világiaknak az egyház érdekeibe való bevonása fölött tart értekezéseket, s ezáltal szabadon keresi azon tért, mely a beállott államviszonyok között egyedül üdvözö az egyháza.

Látom a pártokat is az ő ellentétes törekvéseikben, s nem tagadom, hogy a destructio önöknél is kíséret — de ezen vesztélyeken a nemzet józansága, s a párttöbbség bölcsesége diadalmaskodik.

Várnak ugyan nehéz, nagy küzdelmek önökre is, de a rázkodás önöknél virágosot hoz, szép eredméllyel, nálunk a gyümölcsöt magát is fenyegeti.

Ne gondolják önök, hogy a pótpolgári házasság körül, ugyan azon rokonszeny mutatkozik a nép osztályok egyetemében is, mint talán azt a napi sajtó feltüntetni igyekszik.

Solid családtagok, abban danaidák ajándékát látják s nem egyfél foglalt tér azon aggodalom, hogy a családi boldogság és fajsziporodás megfogja gyászolni a kis boldogságot, melyet egy parlamenti siker a törvényhozás terén aratott.

A nép közül sokan azért is tartózkodva veszik az új intézményt, mivel azt porosz kelmeinek tartják. Tudva levőleg a pótpolgári házasság Poroszországban van leginkább elterjedve, aztán Würtemberg, Bäden, Nassau, Svéd, Dán és Norvéghonban, több svájezi kantonban.

Igen, de hát mily terjében és alakban fogadja el az osztrák törvényhozás a pótpolgári házasságot fogja valaki kérdezni?

Megmondom. Az egyházi törvénykezés a házassági ügyekre nézve beszünttetetik, a polgári törvénykönyv határozatai jönnek a házasság körül érvénybe, a vegyesházasságoknál a reserva elmarad, s ha a lelkes, nem törvényes okból megtagadná az egyházi áldást, az ugynevezett pótpolgári házasság életbe lép.

Most csak arról lehet szó, mit fog e határozathoz a törvényhozás második tényezője, az urakháza mondani.

Azon alkalomra tartom fel e tárgy érdemleges megbeszélését.

Annyit megjegyezhetek, hogy a parlamenti párt szónokainak nem sikerült a törvényjavaslatot az érvelés azon magaslatára emelni a honnét az, az ő állami és társadalmi vonatkozásaiban mint concret intézmény indokoltatott volna.

A napi szónokok az opportunitás horizonán alig léptek túl. A polgári jogelv oly egyoldaluan, oly szárazon vettetett a vita elé, hogy ethikai és vallási jelleme a házasságnak elejtetni látszatott a pártküzdelmekben.

A javaslat körüli praegnans felfogásnak leghivebb kifejezést adott Schneider superintendens. Ő világosan kimondá a polgári házasság végkülönböztetét. A kedélyi érdekre, az érzelmi philosophiára fektet

TÁRCZA.

Történelmi tanulmányok. DEÁK vagy KOSSUTH.

III.

Az 1867-iki XII-ik törvényzikket Kossuth közös ügyi transactionának keresztelte. Maradjunk ezen elnevezés mellett, noha én a cselekmény horderejéhez képest az elnevezést kisszerűnek tartom s inkább tudnám szövetségi actának nevezni két állam-csoportozat közt.

Ezen nevezetes alaptörvény ma még jobbadán csak az elméleti téren áll, mert szigorún vett életmüködése még nem kezdetett meg, sőt az egyik illetékes fél, a birodalom lajthántuli része, még el sem fogadta maig.

Lehetséges, hogy a viszonyok fejlődő hatalma e szövetségi alakulás gyakorlati kiképződését megátalja; lehet, hogy fejlődésének menetében közbéjő események az alakulás formáit lényegesen módosítják, ez mindegy.

De ak Ferenccs s az őt követő országgyűlési többség eljárását a történelem ítélőszéke előtt nem a következés, hanem a fennálló jogi és történelmi alapok s a helyzet pontos és tekintetnélküli egybevetése fogja igazolni mindenkoron.

Egy dunai nagy birodalom alkotásának eszméje, ha eredetét keressük, elmosodik az ó kor homályában.

A szlávok, a hunnok s avarok történetében ilyféle alakítási törekvés nyomaira akadunk.

A honfoglalók is e nyomon telepedtek Pannóniába s Árpád házi királyaink és irányban keres tek öszszeköttetéseket a byzanci császárokkal.

Legmagasabb fejlődési ponton találjuk egy keleti birodalom eszméjét létesítve Nagy Lajos alatt, de nem akad a hatalmas királynak utódai között egyetlen sem, ki nyomdokin járna.

Végre a török hatalom megerősödik a fekete tenger partjain s elfoglalva a keleti császárság székhelyét, fenyegeti egész Enropát folytonos támadásaival.

Minden ostrom első rohamát mi álljuk ki, s végre a pusztulás odavisz, hogy a mohácsi vésznap után oltalmat keresve, szövetkezzünk a szomszéd tartományok uralkodó házával s ünnepléses szerződésben a királyi trónra I Ferdinándot ültetjük.

Ezen időszakot a 18-ik század elejéig folytonos harcok töltik be, melyet az erdélyi fejedelmekkel szövetkezett Törökök Magyarország birtoka felett vívnak azon dynastiával, melyet Magyarország magát a végpusztulásról megmentendő trónusára ültetett.

Befejeztetvén e harc II Rákoczy Ferenccs bukásával meghozatik a sanctio pragmatica.

A birodalom egysége s oszthatlansága proklamáltak.

A kölcsönös védelem contra vim externam atque etiam internam ünneplésesen kimondatik.

Ezen időszakról fogva a nemzet minden cselekvéseiben állandón, folytonosan, félbenzakítás vagy mellőzés nélkül, mint államalapozódvény

áll fenn, mire a dynastia és nemzet hivatkozik, marad a sanctio pragmatica maig.

Elérjük végre az 1848-ki rázkodás napjait, lángba borul Europa tetemes része, trónok omolnak össze, és megrendül saját fészkeben a mi királyi házunk állása is.

Enged azonban az uralkodó a felzajló áradatnak, minden népeinél az alkotmányosságot proklamáltatja, és mi nyerjük Kossuth vezetése alatt az 1848-ki törvényeket, melyeket jó részben ő maga formulázott, s a mit mások fogalmaztak is, utósó szócskáig az ő akkor mindentehető beegyezésével ment a törvénybe.

Ekkor kezdődik a Kossuth korszaka. Széchenyi megteszi az utósó kísérletet Pozsonyban a válság napján az ország fejlődésének más irányt adni, de elhagyatik az egész nemzetől, mely egy közös mind kétházi conferentian Kossuth eszméinek feltétlenül meghódol.

Kossuth műve az 1848-ki törvények. De aké az 1867-ki békemű XII. tezikben. Mielőtt e két korszaki vezető alkotásait minden részében egymás mellé állítva bonczkés alá vesszük, engedjen nekem a türelmes olvasó egyetlen — jelen esetben nem használandó — de még is fontos megjegyzést:

Midőn a mostankor vádoltatik, hogy a multkor alkotásainak formáitól eltért, ennél — elvontan tekintve — silányabb vád aligha kigondolható.

Oly követelés nem jogosult, a kívánság természetellenes: hogy az emberiség fejlődésében megállapodás legyen. S ha az életben nincs megállapodás, változni kell az intézmények formáinak is, melyek akkor közeleltik meg a mérték teljességét, ha a létező viszonyoknak megfelelők.

A mint az idő halad, ugy kell haladni alkotásainknak, s egyik kornak nincs joga szemrehányást tenni, hogy a következő elődeinek alkotásaiiban változásokat tett. Mindeniknek meg van saját idő-mértékében a maga kizáró jogosultsága, intézményeinek formáit körülményeizhez átalakítani.

A Ma nem vádolhatja a hólnapot: miért haladtál.

Ánde — ellenvethetik — vannak az állami létnek bizonyos lét-alapjai, melyeken az nyugoszik, s melyek századokon keresztül ivadékról ivadékra állandók s változatlanok!

Epen ez azon sarkpont, hova olvasóim figyelmét vezetni akartam, mert ennek constatiozásában rejlik a csomó vége, honnan egész történelmünk menetét a két kijelölt időszakban lefejthetjük.

S itt ama kérdés előtt állunk: A fennebb futólag levezetett állami alaptételekre nézve hozott e közjogi viszonyainkba 1848 némi változást? érintetlen hagyta, e az előbb kifejezett történelmi alapokat, melyeken Magyarország állami léte nyugovók? alterálta e 1848 apáink által alkotott s háromszázadon keresztül kifejezett közjogi viszonyok sarktételeit?

E kérdésre válaszolandó, nem akarok a még annyi élő kortársak tanuságára hivatkozni, minden esetre mint történelmi tényt kell felemlítenem, hogy nemzetünk soha távolabb nem volt még gondolatban is a dynastia uralkodási jogát kérdésbe vonni, vagy közjogi viszonyaink alapjait a kapcsolatra nézve alterálni, mint épen 1848-ban a törvény alkotásának napjában.

Tán egész történelmünkben nincs idő, hol több rés és épen semmi hajlam ilyesmire nem mutatkozott.

Kossuth ennélfogva még akkor, midőn az

sznek a
török
között
érdekel
thetünk,
utakon
számok
magyar

közül a
orom,
legma-
lt" stb.
falvy
tekezet
vtár át-
endő bi-
enyítja
azonban
zelebbi

levelező
árisi ki-
János

minisz-
zeptano-
melyet
Pester
nt. Saj-
volna,
szóttunk

köfaragó
éjtésnek
alkozók
er frtot.
ta, hogy

ban az
esztendő
va. An-
etek tör-
yökere

legköze
ezedenek

melyek-
bellye-
gek elől-
t azokat,
tás jöte-
gazda

nyv-
dományi
krjával.

Y.

Partva
90.25
114.75
102.50
94.75
98.75
100.
84.50
81.
99.
104.50
124.75
49.70
5.97
9.90
184.
122.50

RA.,

RA.

HÁLY.

sztr. ért

sten.

indokolása alapján, s a sentimentalitás okoskodás ketté vágta a gordiusi csomót.

Ha az érzéki élet romantikáját vesszük oly nagy intézmény alapjául, mint a házasság, a változó rokonzeny, ábránd és szenvedély, szerelmi kalandokat, hódításokat, fejlesztet az élet unalmi között, örökös vigjátékot, melynek azonban csak bizonyos dolgok vannak, actioja és befejezése nincs.

A jövő feladata leszen megoldani, vajjon a szabad polgárzat eszméje alapul szolgálhat-e politikai és erkölcsi reformoknak, ha az egyén mint ilyen egyetemes érdekek fő helyezi szabad fejlődésének feltételeit.

Mi — nem hiszünk!

Hadjárat a politika terén.

Rettenjő napokat élünk.

Bach és Schmerling — oh, de mit mondunk — Haynau és Murawieff — ennél is több — Bástia s Caraffa korának sötét napjai borultak e szegény hazára.

A magyar szabadság eladatott a németnek —

a közösgyi tractatusban függetlenségünk elveszett —

a közösgyi quótát nyakunkra hozták — az államadóságokra pénzünket zsebelik ki —

De ak még a svaregelb zászlót is védelme alá veszi már, s nem reszket meg a hazafi lelke, ha az ő Budapesti ormairól leng a szél fuvalmában felettünk —

A meggyébe rendkívüli kir. biztosok küldetnek —

Az irodalom emberei tolvajok s zsványok közé záratnak —

Más dicső hazafiak pörbe fogatnak —

Lapok az éjféli esendében szuronyos hatalommal lefoglaltatnak —

A kir. fűcses már a törvényhozás szentélyéből is megveszi áldozatait —

stb. stb. stb.

Ki bírná mindazt kiírni s regisztrálni, a mi mindennap a szélső bal közlönyében napjaink borzasztóságairól elmondatik.

S mindez így küldetik szét naponként az országban.

Szerencsére a szegény magyar embernek van elég természetes esze s untig tapasztalása, hogy így okoskodják: ha ezekben egy szó igaz volna, ilyeket nem olvashatnánk a lapban, és mivel ellehet mondani, nem is lehet igaz.

E működést azonban soha semmi időben nem lehet sem figyelem nélkül hagyni, sem lehető hatásait kicsinyíteni.

Mert ez egy létező politikai pártnak működési iránya, s e párt ily működésében átkodott harezot viv mindazon alapok ellen, mire az országgyűlés által képviselt nemzet jövőjének megszilárdítását fekteti.

Nincs mit a dolgot sem simitgatni, sem leplezgetni.

Ma az országban politikai vagy társadalmi elvek körül párt nem létezik. Ilyenek tere s alkalma hiányzik.

Nem létezik párt, mely a kormányt szellemében balirányúnak, eljárásában ügyetlennek, tehetségében fogyatkozottnak tartva azt megbuktatni, s helyette kormányt alakítani akarja.

Ma az országban csak két párt létezik, melynek cselekvésében határozott irány és félremagyarázhatlan törekvés mutatkozik:

Egyik, mely a dynastiával őszintén békét kötött, s történelmi alapra állva a korona egysége mellett a kapcsolat épségét megszilárdítani, s hazánk evvel őszhangzásba hozott önállóságának, érvényt s szilárdulást akar szerezni.

Másik, mely mindent elkövet, hogy ezen szilárdulás, az ország megnyugvása meg ne történhessék, hanem lehető europai eventualitások azon feldult s kétségbeesett állapotban találjanak, melyekben volt a nemzet 1859 táján.

Egyik az alkotmányos viszonyok kifejtésére s a megrongált anyagi állapotok emelésére. —

Másik elvitathatlanul ezeknek felforgatására működik.

Minden erőködése: hogy annyi küzdelmek s próbátások után alakuló közlekedést s feltámasztott bizalmat az uralkodó s nemzet közt megbontsa ismét — eddig hála Istennek megúsult.

Minden reményei: hogy népünket félrevezetve a törvényhozás többsége ellen felizgatva, új választásaiban az ellen fog szavazni — füstbe mentek.

Kormányunk a király bizalmában nem gyöngült.

Az új — pedig számos — választások a szélső bal számát nem szaporíták.

Tervei eddig nem sikerültek, reményei megúsultak, s e destructiv működésnek, mely állami létünk alapjait támadja meg naponként, más következménye nincs, mint a határ szélső vonalát átlépve egy sajtópör fenyegetései előtt áll egyik tagja.

Mi megvalljuk a beteges becsügynak ez elégtételt sem adtuk volna, mit annyira keresni látszott.

De ha kormányunknak azon bizalma volt a magyar nép józanságához, hogy nem féltve agyának megzavarodását, szabadon hagyta elmondani a legdarababb dolgokat holnapokig —

Annál szigorúbb s elengedhetlenebb kötelessége a sajtónak önmagát s szabadságát abban védeni, miszerint lássa s érezze mindenki, hogy a szabad sajtó tulesapongásainak orvoslátát önmagában hordja, mi csak akkor lesz, ha kélrelehetlenül felleplezzük mindazon czélokot s e czéla vezető eljárást mit politikai ellenfeleink követnek, hogy lehetlenné tegyék az alkotmány megerősödését, a kormány működését, a rend uralmát, a nemzet megnyugvását.

Eddig hála az égnek, nincs mit aggodnunk működésük sikerén, és annál kevesebb leend, ha merőn szembe nézünk, s minden tartózkodás nélkül szemlét tartunk cselekvéseik minden lépései fölött, hogy lássa az országban mindenki, hova indulnak s mire vezetnek a nemzetet, ha tehetnék.

A teljes világosság a legjobb ellenszer.

Milano oktob. 24.

Könnyű volt elhatároznom, hogy * * által kapott szíves megkeresésük folytán néha-néha tudósítsam önöket azon mozgalmakról, melyeknek most az olasz félsziget színtere.

Alig fogok ugyan valami meglepő újat írhatni önöknek, miután ami kabineti köztitok, azt a csacska hirlapok azonnal elárulják. A cselekvés és diplomacia függvényei mégé bepillantani pedig nálunk még az udvar embereinek sem áll oly könnyen hatalmukban,

Napjaink igen mozgalmassak, a közélet itere,

lázás, majd sebes, majd lassu lüktetésekben jelzi a politikai helyzetnek változásait — Florenzben.

A pártok titkon és nyíltan eleget izgatnak, s míg egyik fél a kormányt gyávasággal vádolja, a másik aggodva pillant Páris felé.

A nép mint rendezen állhatatlan, ingadozó. Tapasztalni lehet éles sympathiákat a pápaság iránt itt is ott is. És ne hídjék, ha hirlapok a kilátásban helyeztet római inváziót a közvélemény felé, kivánalmaként szükséges hatolással tüntetik fel.

Alig létezik ország a continensen, hol a politikai élet annyi pártizgatás által lenne demoralizálva, s a szenvedélyek oly ellentétes tanok, rajongó törekvések, merész vágyak által korbácsolattak volna fel, mint nálunk.

Monarchikus hajlamok, köztársasági hagyományok, az ő római képek, alakok, nem mosódtak el e nemzet képzetéből. Még nem találta fel a megfelelő és egyedül lehetséges alkotási formát, jólétének, az állami rend és alkotmányos szabadság garantiait a jelenben.

A mostani helyzet oly különös, mint volt 1864-ben. A szeptemberi conventió csak complicálta a fejlődés menetét. Vannak kik híresztelik, hogy Franciaország a szerződésben kelezetést készített az olasz kormány számára, s hogy a Nizzai és savoyai nyercemények után a párisi kabinet, az europai békekoncertet kótáit tolja majd a florenzei parlament elé.

Amit magán utakon hallunk Florenzben és Rómából, azokra fejesőlvá felelünk, a mit a hirlapok hoznak, azokat tartózkodással kell vennünk. Rómában, ugy halljuk — nyugalom van, a felkelők lármája elhangzott a falak között, s a szent atya mint ez előtt nagy lélek erejével, el népei trónján.

Nem nézi ugyan a római kormány közönnnyel a láthatár borulatát, s az erély és bátorság nagy támogatására van szükség, hogy a zavar tömkelegébe: bölcseségét és higgadságát el ne veszítse, de megnyugvással várja be a dráma végfejeleményét.

Az europai congressus szele a tengeren is áthatott már s bizalmat látszik önteni az aggodó katolikusokba a félszigeten.

Vajjon e congressusi eszme valóság lesz-e, s vajjon az olasz kormány komoly intentiókat lát-e a francia császár legujabb magatartásában, s harezias modorlataiban, vagy egy kártyával játszanak mindketten? ez képezi most a napi kérdést, s ezer combinatióra ad alkalmat.

A párisi látogatás.

II.

Mióta az osztrák birodalom mindkét önálló része saját alkotmánnyal bír, — az illető népeket mind inkább érdekli a külfejedelmek és népekkel kötendő szerződések, szövetségek; béke és háboru kérdése; de különösen Magyarország világos törvényei által fel is volna jogositva követelni, hogy a fejedelem az országgyűlés tudta és beléegyezése nélkül szövetséget vagy békét ne kössön, háborut ne indítson; — m. p. az 1608. 2. 1622: 2. sat. — t. cz. —

Igaz, hogy e törvények az újabb időkben gyakorlatban nem igen alkalmaztattak, de eltörlésre nincsenek.

Egyébiránt egy alkotmányos fejedelem és kormány saját érdekében áll, hogy ily kérdéseket a nemzet figyelemmel kísérje és közvéleményről értesüljön, különben megtörténhetnék, hogy a népek rokonszenvével homlok egyenest ellenkező szövetséget, vagy népszerűtlen háboru indítanának.

1848-iki törvények alkotottak, mint minden kéréseleti dolgot írta ama törvények bevezetésébe, miszerint az ország rendei nem késték ő Fge iránti tántoríthatlan hűségük éretétől vezéreltetve figyelmüket azokra fordítani, miket az ország törvényes önállása s függetlensége; a pragmatica sanctio által vele válthatlan kapcsolatban álló tartományok iránti törvényes viszonyai" halaszthatatlanul megkívánnak.

Sőt én hiszem sőt tudom, hogy Kossuth teljes jó hiszemben írta a III-ik törvényezikk 2-ik §-jába:

"a korona egységének és a birodalom kapcsolatának épségben tartását."

Azon alap tehát melyen Magyarország állami léte másfél század óta törvényesitve nyugvók, az 1848-iki törvényekben is illetetlen maradt t. i. a sanctio pragmatica s ebből folyólag a korona egysége és a kapcsolat épsége.

Sőt politikai terminológiánkban közjogunk alapfőelemeinek e szabatos kifejezését épen 1848 nak s épen Kossuthnak köszönjük.

A közös ügyek létezését sem Deák találta fel 1867-ben, de ha már a kapcsolatos viszonyban szükségképp nem léteztek volna is, s régiebb törvényeinkhez nem akarunk fordulni, az 1848 ki III. cikk 13. §-ja így szól:

"mindazon viszonyokban, melyek a hazát az örökös tartományokkal közösen érdeklik."

A közösgyi állapotok tudalma tehát 1848-ban épen ugy létezett mint 1867-ben, sőt mindkét időszakban találunk azok iránt részletezett felfogá-

sokat azon kis különbséggel, hogy a mit 1867 teljes tudalommal s megisztult felfogással rendez, az 1848 alkotásaiban mint ösztönszerű kénytelenség érieletlen zavarosságban és határozatlan alakban mutatkozik.

Annyi azonban elvitázhatlan tény, hogy mind 1848-ban, mind 1867-ben kimondott alap egy s ugyanaz, melyre közjogi intézményeink egész épülete leteendő volt. T. i. a sanctio pragmatica.

Es miután a két időszak törvényeinek világos szövegéből a kiindulási alapok egységét constaturoztuk, e nem csekély fontosságú történelmi tétel megalapítása után kevésbé állapodjunk meg, hogy a mai vadak lényegére melyebb pillantást vehessünk.

Hogy a feladat, melyet 1848 és 1867-nek meg kellet oldani t. i. a korona egységének fenntartása mellett a kapcsolat épségét Magyarország önállóságával s függetlenségével őszhangzatba hozni az intézmények helyes formái által — e feladat egységét s azonosságát ma sem felemlíteni, sem arra különös súlyt fektetni nem kellene, ha a szerencsétlen 1849 ápril 14 ke közbe nem jő, s a még sajnosabb rákövetkezett időszak destructiv működése nem kelt szerencsétlen irányú törekvéseket, melyek kivülről támasztva benn a nyomások által táplálva, s közébejött események által fokozva — mint tagadni nem lehet — ma léteznek, de nem léteztek 1848-ban.

Es ezen sajtószertű törekvési irányok azok, melyek a súlyos vádakkban ma szerepelnek.

Kossuth legalább elég őszinte: világosan beszélni, s habozás nélkül kimondja ma is mint az előtt a dynastiára néve az incompatibilitást, s a kapcsolatra néve határozott rozszalását.

Ó a váciakhoz írott levelében a közösgyi

transactiót nemcsak határozottan rozszalja, de az öngyilkossággal határozottan állítja.

Es itt a válpont.

Kossuth nem azért tör pácztát a közösgyi mü felett mert az feladatát megoldván jogokat kompromittált, hanem azért mert — transigált.

Az 1848 ki transactio — mert hisz ez sem volt egyéb mint Kossuth transactioja — kimondotta mint fennebb láttuk az alapot, s ebben egészen a történelmi jog terére állott, s a korona egységét s kapcsolata tepségét a sanctio pragmatica t mint inalterabilis alapot felállította.

Azonban mindaz ennek megfelelő szervezés hiánya által, mind némely becsúszott rendelkezésben az 1848 ki transactio hagyott fenn részt, bármikor tetszik szakadásra vethetni a dolgokat. Szóval abban lel a forradalom is támaszt.

A forradalom magvai melyek az 1848 ki transactioiban rejlettek, elfojtva lönek az 1867 ki transactioiban az által, hogy a mi egy részről a sanctio pragmaticával világos ellentétben volt, módosított; másrésztől az 1848 ki transactioiban is elismert közösgyiek kezelésének szabatos formái elhárították a kényeszerű összettöközések s a harc tárgyát a birodalom két fele közt.

Azt tehát joggal lehet az 1867 ki transactióról mondani, hogy az közösgyi szervezetével lehetlenné tette, hogy valaki Magyarországon a törvénykönyvel kezében s arra hivatkozva, hadat rendezzen az uralkodás és a birodalom másik fele ellen.

Ez igen, Deák müve. Az 1867 ki közösgyi transactioiban két 1848 ki törvényeziket módosít, a többire néve oly részletezett formákat állit fel, melyeket az erőszak megsérthet, de megtartva a birodalom két fele közt, szakadás nem lehet.

Népszerűtlen háboru már magában vertség; a népre nézve, ugy a fejedelemnézve is), mert tudja, hogy a nép őszinte támogatására és lelkesedésére nem számíthat.

Maga 3-ik Napoleon a csaknem abszolút uralkodó, jól megszokta latolni a francziák véleményét s érzületét, mielőtt szövetség, vagy háboruba ereszkednek.

S így bölcsen cselekszi a kormány, ha az előbb több kötetű szövetségnél megfontolja, mi e kérdéssél a nép igazi közvéleménye? — s mi csak pártnézet, mely olykor tullármázza az igazi közvéleményt.

Ez eset fordul elő jelenleg.

Ki a hirlapokat olvassa, látni fogja mint törekszik a sajtó egy része, egy párt, tulszárnyalni a többség véleményét vagy legalább praecupálni; a 3-ik Napoleononali szövetséget és annak véssének következményeit a lehető legsötétebb színben festeni, és népszerűtlené tenni.

Pedig mint e vést jósló nagy szavak, ha azokat a kritika ré-zreahajlatlan mérlegével latoljuk meg — igen csekély súlyt mutatnak.

A jelen viszonyok közt és még talán sok ideig, alig van nemzet az europai continensen, melynek érdekei annyira azonosok volnának az Osztrákéival, mint a francia; már pedig mig Napoleon a trónon ül, a francia nemzettel csak Napoleon által szövethetetlen.

Azon állítás, hogy ha Ausztria 3-ik Napoleon mint abszolút uralkodóval szövethet, még győzelem esetére is, a megosztott diadali dícsfényért, cserében az absolutizmussal fognak új sógorságba lépni, alappal nem bír, mert megéztfolják a tények.

Az angolok a krimi hadjáratban, Victor Emanuel az olaszországi háboruban Napoleonnak szövetségesei voltak, győztek; de azért az angol oly alkotmányos nép maradt és Olaszország oly szabad állam mint ez előtt.

Az igazi szövetség fő alapja: az érdekek közösség, ez pedig meg van az osztrák és francia fejedelemek közt szintűgy, mint a népek közt.

Más, ha arról volna a szó, hogy Ausztria 3-ik Napoleon minden bámi kalandos terveinek vak eszébe és uszályhordója legyen, az ily szövetség ellen részkről is felszólalnánk; de minthogy ily botlást a mostani kormánytól fel se tehetünk — az oly entente cordiale — t. mely egyelőre csak érelyes védelmi előkészületekre szoritkozónak, Franciaország és Ausztria közt, előmozdítani, buzdítani, hazafias kötelességnek tartjuk.

Van egy másik párt, mely szintén ellenzi a francia szövetséget, de ez nem idegenkedik annyira a francia császártól, mint francia nép-től, ez a telivér német párt, de nem Magyarországban, hanem tul a Lajthán van képviselve a német sógorok egy része által.

Örizzkednek a francziától mert olykor a Rajna felé kaecingat; és ez magában szép dolog hogy annyira ragaszkodnak saját fajukhoz, miszerint még az idegen német tartományokra is feltékeny őrszettel tekintenek; de az már igen furcsának tetszik előttünk, hogy némelyek annyira németek, hogy a francziától félelmükben, ismét Poroszországi szövetséget ajánlanak, a Schleswig-Holsteini és Sadowai tanulmányok dacára pedig szövethetnek Poroszországgal, mig tisztán német politikát nem követ, melynek érdekei oly ellenségesek, annyi mint saját fegyverét az ellenség kezébe adni.

Az osztrák németnek nem az a rendeltetés hogy az idegen német rajnai tartományok fölött örkdjék a francziák ellen; hanem örkdjék in-

Deák ennél fogva mint 1848 ki minister és 1867 ki pacificator ugyanegy alapon áll t. i. akkor is most is a sanctio pragmatica terén, neki a feladata a korona egységének s válthatlan kapcsolat épségének alapjait megfelelő intézmények által két alkotmányos állam közt azoknak önálló függetlenségével őszhangzatba hozni, s ennek miként felelt meg, alább szigorún megírlandjuk.

Hatalmas ellenfele azonban egy új történelmi dilemma előtt áll ismét, t. i.

Vagy akkor elárulta el azon tántoríthatlan hűséget melyet az 1848 ki transactioja mint annak alkotója s az uralkodó esküvel kötelezett ministere a nemzet színe előtt beigtatott ezen végzetes és korszaki okmány lapjaira. —

Vagy most követ el égrekiáltó méltatlanságot Deák ellen, midőn vádolja, hogy az 1848 ki transactiót compromittálta, midőn annak akkori világos szellemében állítja fel az intézmények formát, mely az uralkodást és a birodalom mindkét felét a forradalomtól megóvjá.

De ákról állithatja Kossuth, hogy az 1867-ben megtagadta a forradalmat, melyhez nem csatlakozott 1848-ban is, de hogy nemzeti jogok tekintetében 1848 vívmányaiból valamit feladott volna — ez méltatlan gyanusítás

Állapodjunk meg e pontnál s csak annyi titrelmet kérek, mig tekintetküli szigorral hasonlíthatjuk össze 1848 at 1867-el.

Nem a jelen percz pártkérdése ez. Deák nak vagy Kossuth nak van e igaza a mai vitában ez a történelemnek muló fontosságú kérdés; annál nagyobb hordereje van e kérdésnek az 1848 események történetében s ezért kell azt izekig szétszedve megvilágítani.

kább azok fölött fenyi fogát.

Czikkeink I. Midőn Aunak szövetségeszetet és fejedelm rozhat a szöv e vagy antipa ség.

Azon állam Magyar-Osztrák közös, első so ország és némil természetes szöv

Természet sz ág és feltete ravasz politikáj

II Hogy Aun lenni nem szabalepni, mint volt a nyugati hatalságra, mint 1867 triának ezentilnak, — el kell öt méltan illeti, rében.

Többet konyadalom kitérha a nyugati hben várja be a

A törv

A DÍC XLIII ülésen a törvényjavasl nos részt befeje Az okt. 16 lésben a bizottatott.

Legközele a részletek tár — Az egy s en elhatározta ama pont, misz fél kívánatára változtatásokat sekknek bizonyi giteni nem leheték.

A kö

Vallás nisteriu gymnasium uj

Vallás. H Magyar elméletileg és vastasú és fe tok készítése.

Latin nyelv szettan elmé bello gallicio. se, fordítva latin nyelven

Német nyelv bővített össze alaktannal és rendszeresen németre és me

Történelem közepkor tört tozó földrajz. Mennyisé

tan: az algebr egész és kö rövid vázlatb

Természet természettanb fogalmainak élelenség, vi letékből hozv

Rajz. Sz alakok és éki

Testgyak Heti óras

Jegyzet. menet idején

tan, hetenkint lehet szentel utána pótoln

A gyorsi szabad tantá

Vallás. I Magyar

tan elméletilek tok olvasása dolgozatok k

Latin nyelv elméletileg gallicio. Cicer Horátz könn

nyelven köny

Mszertett kézzel nyugodtan nézi s várja az esemé- nyeket, a baloldal fáradatlan erélyességel mindent elkövet, hogy a nép kedélye fölzaklattatván, a jobboldaltól elforduljon s a jelen törvényes állapot iránt bizalmatlanná tétessék.

VEGYES.

A „Hon“ telegrammja szerint. Kolozsvár város f. hó 27-kén ifjabb Kossuth Lajost általános szavazattöbbséggel képviselővé választotta. — Rómából távirják, hogy a pápa az egész világ püspökeihez encylikát intézett, mely az egyházi államnak jelen helyzetét festi. Az encylika a lengyelországi egyházra is kiterjed és imádkozást rendel el.

Legujabb.

Páris, oct. 28. A „Moniteur“ mai számában Monterotondóból érkezett sürgönyök közül, melyek szerint a pápai helyőrség két ízben egymásután következett támadás daczára helyt állott. Azt tartják, hogy Garibaldi Monterotondónak hátat fordított s Rómának vette útját. Rómából kirendelt hadoszlop ment elejbe csapatának.

Levelezés a tanügy érdekében.

Risum teneatis amici! Ezen „phrasissal“ fejezte be x. y. úr hozzászólását a levelésről s ugyanezen phrasissal tartjuk mi czélszerűnek reá válaszolni. Válaszolni? Komolyan? Sokáig elmékedtünk ezen kérdés felett — s végre csakugyan abban állapodtunk meg, hogy válaszolni fogunk, és pedig — komolyan.

milliók közt vajmi kevés ember van a világon, a ki felfogná, értené, vagy legalább érezné azt, a mit Humboldt Vilmos ép oly alaposan, mint általában mondott, hogy t. i. a legnagyobb erő, a mely az emberek felett uralkodik; a legnagyobb kincs, a melyért fáradozni, küzdeni, szenvedni és meghalni érdemes, nem a pénz, vagy méltóság; nem a kegy, vagy dícsőség, hanem egyes-egyedül csak — No, mit gondol x. y. úr, hogy mire célzott itt Humboldt Vilmos, a ki csakugyan nem volt jezsuita?

Ha ezért gyűlöli a papáságot, akkor ez nem volna együgyűség, hanem valami más, a mi még nagyobb baj, mint az együgyűség. De talán x. y. úr nem is ezért baragszik a papokra, hanem egészen más oknál fogva, különösen azért, mert B. E. ötvös új közéletminis-terve ninesen inyére s azon hiszomben van, hogy ezen tanterv kidolgozásánál is az oroszlan-rész egy papot illet, t. i. Lutter Nándort.

Előfizetési ár: Helytartási díj: 30 kr. —

Pest.

Journalistai mi ha azon cikkrajz-velési egyletek-ötá, a népnevelés-járatot indítottal-désről mi is szól-Nem akartuk taní, de a bíróa-forumbzgalma b-Nem esalótt ben, midőn a ha-nevelésügyről s-tük, s mosolyog-merdek paedago-Sokat írtunk jártunk naponta-künk sem ment-„A tett b-mondja a költő-Jelenleg az szólni hazánk b-„népnevelés-érintessenek. El-velési egyletek-Miniszter ú-méletet megölt-dékről érkező-lesi egyletek tá-és álláspont je-lapunk az egyll-állam-társadalm-foglalt.

T Ö Z S D E.

Table with multiple columns: Pesti áru- és értéktörzse, Magyar értékpapírok árkelete, Bécsi börze, Részvények, Elsőbbségi kötvények. Includes sub-tables for Gabna-árak, Buza bántási, Készletes, Zaloglevelék, Államadósság, Sorsjegyek, and various stocks/bonds.

H I R D E T É S E K.

Advertisement for 'Ifjuság Lapja' (Youth Magazine). Text: 'A t. cz. szülek, tanítók, nevelők és ifjuságnak. Előfizetési felhívás az „IFJUSÁG LAPJA“ című képes folyóiratra. Az „Ifjuság Lapja“ megindult october 15-én, s megjelenik minden hóban kétszer. A hó 15-én és 30-án nagy másfél ivnyi tartalommal, számos eredeti képekkel s színes borítékkal. Az „Ifjuság Lapja“ ára: Egész évre 4 frt. Fél évre 2 frt. Negyed évre 1 frt. Az előfizetési pénzek a kiadó-hivatalba (Első magyar Egyesületi könyvnyomda) 3 korona utca 18. sz. alá küldendők.

Advertisement for Pfeiffer Ferdinánd nemzeti könyvkereskedése. Text: 'Pfeiffer Ferdinánd nemzeti könyvkereskedése Pesten. (Szevita-téren a „Péher hajó“ val szemközt.) tisztelettel ajánlja a t. cz. olvasó közönségnek az európai összes (angol, francia, német, olasz stb) irodalom minden ágából újság és választékosan felszerelt könyv-raktárát. — Az irodalmi újdonságokat (könyveket, folyóiratokat stb.) megtekintés és kiválasztás végett szívesen küldi a nevezett könyvkereskedés a t. cz. vezők lakára, kivánat következtében, — míg a raktári készletben tán meg nem levő könyveket a t. cz. megrendelők számára gyorsan és pontosan, árfelemlés nélkül fogja meg-hoztatni. — Fővilágosítást az irodalom minden termékét il-letőleg a legnagyobb készséggel nyújtand. — A belföldi, valamint a párisi, londoni s Németország fővárosaiban megjelölő lapok- s folyóiratokra örömezt fogad el-előfizetéseket s azoknak a kijelölt helyre szállítását pos-tán gyorsan és pontosan eszközöndi.

Advertisement for 'Egyházi Lapokra' (Church Papers). Text: 'Előfizetési felhívás AZ „EGYHÁZI LAPOKRA“, TUDOMÁNYOS ÉS TÁRSADALMI FOLYÓIRAT MŰVELT KATH. SZÁMÁRA. SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK Dr. HATALA PÉTER és ZOVÁNYI J. MIHÁLY. ELŐFIZETÉSI ÁR: évnegyedre 1 frt., — félévre 2 frt., — egész évre 4 frt. ausztr. ért SZERKESZTŐSÉGI SZÁLLÁS: Üllői ut 10. szám, II. emelet Pesten. Megjelenik minden hó elején 4 ívből álló füzetben.

Pest 1867. Gyorsajátnyomása az Első magyar egyesületi könyvnyomdának (Fanda és társainál) 3 korona-utca 18. szám alatt.